

**ДІЯЛЬНІСНО-ОСОБИСТІСНИЙ ПІДХІД У ПАРАДИГМІ ФІЗКУЛЬТУРНО-
ОЗДОРОВЧОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ЗІ СКЛАДНИМИ ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ**

У статті розкрито використання діяльнісно-особистісного підходу у парадигмі фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку. Встановлено, що специфікою застосування діяльнішого підходу до процесу оздоровчого фізичного виховання дітей зі складними порушеннями є розвиток особистості учня на основі засвоєння ним способів рухової діяльності. Дитина з психофізичними порушеннями має бути постійно включена у процес самостійного опанування новими видами рухової активності, використовувати для цього способи самонавчання.

Ключові слова: діяльнісно-особистісний підхід, фізкультурно-оздоровча робота, діти зі складними порушеннями розвитку.

Постановка проблеми. Відомо, що все життя людини складається з різних видів діяльності. Отже, стрижнем діяльнісно-особистісного підходу є діяльність. Особливого значення набуває діяльність для дітей зі складними порушеннями розвитку, адже, лише через діяльність у них є можливим формування психофізичного розвитку.

У тлумачних психологічних словниках діяльність розглядається як «динамічна система взаємодії суб'єкта зі світом, у процесі яких відбувається виникнення і втілення в об'єкті психологічного образу і реалізації опосередкованих ним відносно суб'єкта в предметній діяльності» [1,101].

Психологами діяльність розглядається як «пояснювальний принцип розвитку психіки та особистості, що призвело до зміни принципів аналізу психічного розвитку особистості в таких напрямках: а) принципу єдності свідомості й діяльності (С. Рубінштейн); б) принципу єдності побудови зовнішньої та внутрішньої діяльності; в) принципу інтеріоризації-екстеріоризації як механізму засвоєння суспільно-історичного досвіду (принцип залежності психічного відображення від місця відображуваного об'єкта в структурі діяльності) тощо. До розробки положень: а) про планомірне формування розумових дій; б) провідну діяльність як основу періодизації розвитку психіки; в) мікроструктурний аналіз

пізнавальної та виконавчої діяльності; г) дієве опосередкування міжособистісних відносин [1,103].

Зважаючи на зазначене, є нагальна потреба у визначенні та аналізі методологічного аспекту діяльнісно-особистісного підходу у фізкультурно-оздоровчій роботі з дітьми зі складними порушеннями розвитку.

Будь-яке педагогічне дослідження будується у відповідності з методологічними підходами, які віддзеркалюють зміст і сутність експериментальної роботи відповідно обраної теми, мети, завдань дослідження.

Підхід у методології педагогіки розуміється як методологічне підґрунтя вибору способів, засобів, форм методів і технологій дослідження, врахування педагогічних законів і принципів організації дослідження; розробку концепції дослідження та його провідної ідеї. За І. Малафійком, це системно-утворювальна категорія, яка визначає стратегію навчання і виховання; вибір, процесуальну закономірність усіх структурних складників і компонентів навчання; вихідна посилка в теоретико-емпіричному аналізі [5,118].

Започатковане дослідження ґрунтується на таких методологічних підходах: діяльнісно-особистісному, системному, культурологічному.

Аналіз актуальних досліджень. Діяльність як наукову категорію досліджували відомі психологи (К. Абульханова-Славська, Л. Виготський, П. Гальперін, І. Зимня, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін.).

Для вітчизняної психології характерні два моменти: 1) положення про єдність психіки і діяльності, що протиставляє вітчизняну психологію як різним варіантам психології свідомості, що вивчали психіку поза поведінкою, так і різним натуралістичним течіям поведінкової психології, яка досліджує поведінку поза психікою; 2) уведення принципів розвитку й історизму, втілення яких у конкретних дослідженнях припускає звертання до діяльності як рушійної сили розвитку психічного відображення [1,102].

Сутність і структуру діяльності найбільш ґрунтовно схарактеризував О. Леонтьєв [2]. Так, за О. Леонтьєвим, діяльність на психологічному рівні це «одиниця життя, опосередкована психічним відображенням, реальна функція якої полягає в орієнтації суб'єкта в предметному світі; це система, що має свою будову, свої внутрішні переходи і перетворення, свій розвиток» [2, 82]. Будь-яка діяльність, на переконання вченого, є системою, що включена в систему взаємовідносин суспільства. Основною характеристикою діяльності О. Леонтьєв називає її предметність, саме предметність діяльності визначає її спрямованість і відрізняє різні види діяльності одну від одної. Структурними одиницями діяльності вчений визначив: мотиви діяльності - «діяльності без мотиву не буває» [2, 102]; дії, тобто процес, підпорядкований результату, який повинен бути досягнутий.. За О. Леонтьєвим, поняття «мотив» співвідноситься з поняттям «діяльність», поняття «мета» співвідноситься з поняттям «дія» [2, 103]. Способи здійснення дії вчений назвав операціями, які, у свою чергу, безпосередньо залежать від умов досягнення конкретної мети. За Леонтьєвим, діяльність є формою активності людини, яка спонукається потребою у певних умовах функціонування людини. Потреба зустрічається з предметом, що може її задовольнити, тоді активність стає спрямованою, а потреба предметною.

За словами С Рубінштейна, діяльність визначається і своїм об'єктом через внутрішні закономірності, внутрішні умови, якими і виступає особистість з її складною багаторівневою структурою [1, 103]. Отже, С Рубінштейн, крім

предметності, акцентує увагу і на суб'єктності діяльності, що дозволяє розглядати в єдності діяльність і особистість як суб'єкта цієї діяльності.

Відповідно до означеного феномен «діяльність» у термінологічних джерелах визначається як «динамічна система взаємодії суб'єкта зі світом, у процесі яких відбувається виникнення і втілення в об'єкті психічного образу і реалізація опосередкованих ним відносин суб'єкта в предметній дійсності» [1, 101]; «активна взаємодія з довкіллям, у процесі якої жива істота виступає як об'єкт і задовольняє свої потреби» [3,125]; «суттєва визначеність способу буття людини у світі, здатність її вносити в діяльність зміни, опосередковані ідеальним» [4,112].

Отже, за результатами аналізу змісту і структури феномена «діяльність», як-от: її предметності, змістовності, суб'єктності, здатності розвивати особистість, учені розглядають діяльніший підхід як методологічне підґрунтя педагогічних досліджень. Так, за С Рубінштейном, діяльнісний підхід дозволяє розглядати особистість дитини в навчально-виховному процесі і як суб'єкта предметної діяльності, і як суб'єкта розвитку власної особистості [5]. За цим підходом, на думку вченого, суб'єкт може виявити себе у своїй діяльності, самовизначитися в ній, тобто ідентифікувати свій «образ Я» в діяльності, що нею виконується. До того ж дослідження С Рубінштейна внесли серйозні корективи в уявлення про механізми становлення суб'єктності дитини в процесі діяльності. Учений довів, що будь-які зовнішні причини, і діяльність передусім діють на дитину не безпосередньо, а через внутрішні умови, психіка у дитини виключно вибіркова [5].

Ще більш рішучий крок у бік корекції теорії інтеріоризації зробила гуманістична психологія (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, Ш. Бюлер, Ролло Мей, С Джуардта та ін.). Відповідно до її уявлень, психічний розвиток дитиниздійснюється не за формулою «від соціального до індивідуального» (або ще більш узагальнено від зовнішнього до внутрішнього) і не тільки шляхом засвоєння зовнішніх обставин через внутрішні умови. Позиція гуманістичної психології більш радикальна: розвиток дитини має свої внутрішні закономірності, свою внутрішню логіку, є пасивним відображенням дійсності, в умовах якої цей розвиток здійснюється. Поняття внутрішньої логіки розвитку є ключовими для гуманістичної психології, фіксує обставину, за якою людина, виступаючи саморегульованим об'єктом, у процесі своєї життєдіяльності набуває таких властивостей, які зумовлені однозначно ні зовнішніми обставинами, в тому числі зовнішньою діяльністю, ні внутрішніми умовами, в тому числі і внутрішньою діяльністю. Згідно з таким поглядом неодмінною умовою ефективності виховання в контексті діяльнішого підходу є опора на власні сили дитини, на внутрішню логіку її розвитку, на той пласт буття людини, що зветься духом. Такий погляд на механізм становлення та формування суб'єктивності дитини дозволяє застосувати діяльнісний підхід до розвитку, як підхід діяльнісно-особистісний [6].

Мета статті - розкрити та проаналізувати методичні аспекти використання діяльнісно-особистісного підходу у парадигмі фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку.

Методи дослідження: теоретичний аналіз та узагальнення даних наукової літератури з проблеми дослідження.

Виклад основного матеріалу. Предметна діяльність все більше постає не тільки як безпосередня причина, але як необхідна умова, передумова формування мислення, свідомості, суб'єктивності в цілому. Дитина для педагога - суб'єкт навчально-пізнавальної, навчально-виховної діяльності - є діяльніше цілісною, як

єдність різноманітних властивостей, станів, якостей, що досягається в основних видах діяльності - праці, навчанні, спілкуванні, пізнанні, в самоосвіті. Діяльність виступає як інтегративна основа психічних властивостей і функцій.

Діяльніший підхід, що передбачає переважно орієнтацію на становлення суб'єктності особистості, немов би, порівнює у функціональному плані обидві сфери освіти - навчання і виховання: у процесі реалізації діяльнісного підходу вони в рівній мірі сприяють становленню суб'єктності дитини. Водночас діяльнісний підхід, реалізований у контексті життєдіяльності конкретного учня, враховує його життєві плани, ціннісні орієнтації та інші параметри суб'єктивного світу, за своєю суттю є - діяльнісно-особистісним підходом. Тому цілком природно в цілях розуміння його сутності виділення двох основних компонентів - діяльнісного і особистісного.

Діяльнісний підхід у розвитку дитини в сукупності своїх компонентів засвідчує єдність особистості з її діяльністю. Ця єдність проявляється в тому, що діяльність у її різноманітних формах безпосередньо опосередковано здійснює зміни в структурі особистості; особистість водночас безпосередньо і опосередковано здійснює вибір адекватних видів і форм діяльності та перетворення діяльності, що задовольняють потребам особистісного розвитку [6].

Сутність навчально-виховної роботи тільки з позицій діяльнісного підходу полягає у тому, що в центрі уваги стоїть не тільки діяльність, а спільна діяльність дітей з дорослими, у спільній реалізації поставлених цілей і завдань. Педагог не дає готові зразки поведінки, а створює, виробляє їх разом з дітьми, учнями у процесі спільного пошуку норм і законів життя в процесі діяльності і є зміст навчально-виховного процесу, що реалізується в контексті діяльнісного підходу.

Діяльнісний підхід орієнтується на сензитивні періоди розвитку школярів як на періоди, в яких вони найбільш «чутливі» до засвоєння мови, освоєння способів спілкування та діяльності, предметних і розумових дій. Ця орієнтація зумовлює необхідність безперервного пошуку відповідного змісту навчання та виховання, а також відповідних методів навчання і виховання.

Діяльність людини - це особлива важлива форма активності, в результаті реалізації якої здійснюються перетворення матеріалу, включеного в діяльність (зовнішні предмети, внутрішня реальність людини), перетворення самої діяльності і перетворення того, хто діє, тобто суб'єкта діяльності. Водночас В. Давидов зауважує: «Не всі прояви життєвої активності можуть бути віднесені до діяльності. Справжня діяльність завжди пов'язана з перетворенням дійсності [6,96].

Специфічними принципами діяльнісного підходу є такі: принцип суб'єктивності виховання; облік провідних видів діяльності та законів їх зміни та сензитивних періодів розвитку; принцип со-трансформації; врахування зони найближчого розвитку і організація в ній активної спільної діяльності дітей і дорослих; принцип збагачення, підсилення, поглиблення дитячого розвитку; проектування, конструювання і створення ситуацій у процесі діяльності; обов'язкової результативності кожного виду діяльності; високої вмотивованості будь-яких видів діяльності; рефлексивності будь-якої діяльності; принцип співробітництва при організації та управлінні різними видами діяльності [6,103].

За словами В. Лозової, діяльнісний підхід спрямований на організацію діяльності суб'єкта, в якій він виступив би активним суб'єктом пізнання, праці, спілкування, свого подальшого розвитку. В. Лозова розглядає діяльнісний підхід як реалізацію єдності особистості з її діяльністю. Тобто як діяльнісно-особистісний підхід, оскільки діяльність у її різноманітних формах безпосередньо та

опосередковано здійснює вибір видів і форм діяльності та її перетворення, що задовольняють потребам особистішого розвитку [7,13].

Принципами діяльнісного підходу є: а) принципи розвитку, історизму, предметності; б) активності, зокрема надситуативну активність як специфічну особливість людської психіки; в) принцип інтеріоризації - екстеріоризації як механізмів засвоєння суспільно-історичного досвіду; г) єдність організації зовнішньої та внутрішньої діяльності; д) принцип залежності психічного відображення від місця об'єкта, який відображає, в структурі діяльності [1,336].

За О. Нікітіною, діяльнісний підхід пов'язаний не із самою діяльністю, а з діяльністю як засобом становлення і розвитку особистості дитини, яка здатна обирати, оцінювати, програмувати й конструювати ті види діяльності, що адекватні її природі, задовольняють її потреби в саморозвитку, самореалізації; особистість, яка здатна перетворювати власну життєву діяльність у предмет практичного перетворення, ставитися до самої себе, оцінювати себе, самостійно обирати способи своєї діяльності та контролювати її хід і результати [8,479-480].

Оскільки особистість завжди виступає суб'єктом діяльності, яка розвивається, формується у процесі діяльності, перетворюючи її, є всі підстави не розмежовувати діяльнісний і особистісний підходи, а розглядати їх у єдності як діялісно-особистісний підхід. За словами І. Зимньої, обидва компоненти діялісний і особистісний неподільно пов'язані один з одним, оскільки особистість є суб'єктом діяльності, яка, у свою чергу, визначає її особистісний розвиток [9,77].

За логікою дослідження визначимось із сутністю фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Якщо у якості суб'єкта розглядаються певні категорії осіб, які здійснюють фізичну культуру, фізкультурно-оздоровча діяльність розуміється як різні форми фізичної активності, які спрямовані на покращення здоров'я, опанування фізичної культури, формування цінностей фізичної культури та здорового способу життя, розвиток стійких потреб у руховій діяльності тощо (Н. Грейда, Г. Козіна, М. Мусанова тощо).

Якщо йдеться про фахівців та заклади, на які покладено функцію фізкультурно-оздоровчої діяльності, авторами (А. Борисенко, О. Ващенко, С. Дудіцька, Н. Москаленко, В. Шерета та іншими) уживається поняття «фізкультурно-оздоровча робота», яку розуміють як процес цілеспрямованої та спеціально організованої взаємодії, спрямований на зміцнення здоров'я та здійснюваний у поєднанні з фізичним вихованням з урахуванням стану здоров'я, рівня фізичного та психічного розвитку вихованців.

Якщо в якості суб'єкта виступають органи управління фізкультурно-оздоровчою діяльністю (Н. Денисенко, І. Когут, В. Маринич, М. Мусанова), остання розглядається як певна система організації фізкультурно-оздоровчої роботи, що визначається в якості одного з основних напрямів упровадження фізичної культури на всіх рівнях освітнього процесу, спрямований на освоєння цінностей фізичної культури та культури здоров'я, збереження оптимального фізичного стану, формування стійкої потреби в руховій діяльності, підвищення суб'єктної позиції педагогів, батьків та самого вихованця до здоров'язбереження та фізичного вдосконалення.

Отже, узагальнення науково-методичної літератури дозволило визначити поняття «фізкультурно-оздоровча діяльність» як діяльність, змістом якої є раціональне використання рухової активності, спрямоване на

зміцнення здоров'я, оптимізацію фізичного стану, розвиток стійких потреб у руховій активності, опанування фізичної культури, формування цінностей фізичної культури та здорового способу життя. Фізкультурно-оздоровча робота - це форма професійної діяльності фахівців у галузі системи освіти, змістом якої є процес цілеспрямованої та спеціально організованої взаємодії, спрямований на зміцнення здоров'я та здійснюваний у поєднанні із фізичним вихованням з урахуванням стану здоров'я, рівня фізичного та психічного розвитку вихованців.

Також зазначимо, що сучасний науково-методичний пошук фахівців у цій галузі [В. Сергієнко, Т. Полтавцева, В. Цибульська та інших) переважно спрямований на створення науково вивірених, експериментально апробованих інноваційних освітніх методик і технологій здоров'язбережувального і здоров'яформувального спрямування, які органічно інтегруватимуться в цілісний освітній процес, реалізуються комплексно через створення безпечного розвивального середовища, екологічно сприятливого життєвого простору, повноцінного медичного обслуговування, харчування, оптимізації рухового режиму, системний підхід до формування ціннісного ставлення до власного здоров'я, мотивації щодо здорового способу життя, дотримання гармонійних, доброзичливих взаємин між усіма суб'єктами освітнього процесу.

Діяльнісний підхід у навчальному процесі повинен урахувати такі положення:

- у дітей необхідно розвивати пізнавальний мотив (бажання навчитись і дізнатись), а також конкретну навчальну мету (розуміння того, що саме потрібно освоїти і з'ясувати);
- учні повинні виконувати певні дії, для того, щоб набувати знання і вміння;
- учнів потрібно націлити на знаходження і засвоєння способів дій, що дозволяють свідомо застосовувати набуті знання;
- у школярів потрібно виробляти вміння контролювати дії не тільки після завершення, але також у процесі виконання навчальних завдань;
- в навчальний процес необхідно включити вирішення життєвих і актуальних завдань.

У методичній літературі наявні рекомендації для педагогів щодо побудови занять оздоровчими фізичними вправами на основі діяльнішого підходу:

- новий матеріал потрібно вводити доступно і наочно, розповідаючи та показуючи;
- необхідно, щоб учні «помірковано» ставились до вирішення основного рухового завдання на заняттях, а також вчилися пояснювати, як діяти в конкретних умовах;
- процес виконання фізичних вправ повинен обов'язково бути творчим, що сприяють розвитку особистості дитини (особистісний підхід);
- у процесі занять фізичними вправами потрібно формувати оздоровчі практичні навички;
- педагог зобов'язаний мотивувати учнів, щоб вони самостійно ставили перед собою цілі і завдання, а також знаходили шляхи і способи їх досягнення. Це привчить дітей оптимально організувати свою діяльність. Крім цього, вчитель повинен допомогти кожному сформувати вміння й навички самоконтролю та самооцінки;
- навчання має обов'язково випереджати розвиток, щоб матеріал був актуальним і необхідним.

Висновки. Специфікою діяльнісного підходу до процесу фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми із складними порушеннями є розвиток особистості учня на основі засвоєння ним способів рухової діяльності. Саме тоді дитина зможе сама займатися фізичними вправами в класі та вдома.

Дитина з психофізичними порушеннями має бути постійно включена у процес самостійного опанування нових видів рухової активності, використовувати для цього способи самонавчання. Якщо метою є засвоєння нової рухової навички, то шлях до досягнення такої мети лежить через організацію особистісного сприйняття, усвідомлення, осмислення, запам'ятовування, узагальнення і систематизацію, використання набутих знань у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Отже, побудова фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку за діялісно-особистісним підходом буде сприяти і фізичному і особистісному розвитку, формуванню гармонійно цілісної особистості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник / В. Б. Шапар. -Х.: Прапор, 2007. - 640 с
2. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. / А. Н. Лентьев - М. : Политиздат, 1975. - 303 с.
3. Рапацвич Е. С. Педагогика. Современная энциклопедия / Е. С. Рапацевич; под общ. ред. А. П. Астахова. - Минск: Современная школа, 2010. - 720 с.
4. Філософський енциклопедичний словник. - К.: Арабіс, 2002. - 744 с.
5. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. / С. Л. Рубинштейн. - СПб.: Питер, 2002. - 720 с.
6. Степанов О. Н., Лузина Л. М. Педагогу о современных подходах и концепциях воспитания. - М.: ТЦ Сфера, 2003- 160 с.
7. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посібник / В. І. Лозова, Г. В. Троцько; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. - вид 2-ге, випр. і доп. - Х.: ОВС, 2002. - 400 с
8. Нікітіна О. О. Модифікація діялісного підходу до формування навчальної діяльності молодих школярів у XX - початку XXI ст. / О.О. Нікітіна - Педагогіка вищої та середньої школи. - 2012. - Вип. 36. - С 479-480.
9. Зимняя И. А. Психология обучения неродному языку (на материалах русского языка). / И А Зимняя - М.: Русский язык, 1989. - 219 с.

REFERENCES:

1. Shapar, V. B. (2007). *Suchasnyi tumachnyi psyholohichniy slovnyk* [Modern interpretive psychological dictionary!]. Kharkiv: Prapor.
2. Leontev, A N. (1975). *Deiatel'nost' Soznanie. Lichnost* [Activity. Consciousness. Personality]. Moscow: Politizdat
3. Rapatsevich, E. S. (2010). *Pedagogika. Sovremennaia entsiklopediia* [The modern encyclopedia]. Minsk: Sovremennaia shkola.
4. *Filosofskiy entsiklopedychnyi slovnyk* [Philosophical Encyclopedic Dictionary]. (2002). Kyiv: Arabis.
5. Rubinshtein, S.L (2002). *Osnovy obshchei psikhologii* [Fundamentals of general psychology]. St Petersburg: Piter.
6. Stepanov, O. N., & Luzina, L. M. (2003) *Pedagogu o sovremennykh podkhodakh i kontseptsiiakh vospitaniia* [To the teacher about modern approaches and concepts of education]. Moscow: TTs Sfera.

7. Lozova V. I. [2002]. *Teoretychni osnovy vykhovannia i navchannia* [Theoretical fundamentals of education and learning]. (2nd ed.). Kharkiv: OVS.

8. Nikitina, O. O. [2012]. Modyfikatsiia diialnisnoho pidkholu do formuvannia navchalnoi diialnosti molodykh shkolariv u XX - pochatku XXI st. [Modification of the activity approach to formation of educational activity of young schoolchildren in the XX - the beginning of the XXI century]. In *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly: Vol. 36* (pp. 479-480).

9. Zimniaia, I. A. (1989) *Psikhologiia obuchentia nerodnomu yazyku (na materialakh russkogo yazyka)* [The psychology of teaching non-native language (by the materials of the Russian language)]. Moscow: Russkii yazyk.

Nataliia Leschii. Activity-personality approach in the paradigm of physical culture and health work with children with complex developmental defects

Given that the activity is the basis for the formation of the child's mental processes, and in the presence of complex psychophysical development disorders, such a child requires an individual approach on the part of the teacher, the application of the activity-personal approach is an urgent necessity in the organization of the educational process. The article reveals the scientific and methodological foundations of the use of the activity-personal approach in the paradigm of physical culture and health work with children with complex developmental disabilities.

The carried out research allows us to assert that the activity-personal approach in the educational process of children with complex disabilities of psychophysical development should take into account the following provisions:

- development of a cognitive motive (desire to learn) and goals (understanding what needs to be learned and to find out) learning;

- compulsory activity of pupils with the aim of gaining knowledge and skills;

- the desire of pupils to independently find and assimilate modes of action and conscious application of acquired knowledge;

- conscious self-control of children's not only after completion, but also in the process of fulfilling educational tasks;

- the task given to pupils should be relevant and should have practical significance, which is realized by the children's.

In the process of doing physical fitness exercises on the basis of an activity-personal approach, the following recommendations should be adhered to:

- new material should be given on the basis of the principles of accessibility and visibility;

- pupils should be able to explain their actions;

- the process of performing physical exercises must be creative;

- During the classes, it is necessary to form practical skills for pupils in applying health - improving activities and exercises;

- the pupils must learn to set himself the task of doing physical exercises and plan his activities;

- Training must necessarily be ahead of development, so that the material is relevant and necessary.

A child with psychophysical impairments should be constantly included in the process of independent development of new types of motor activity, using for this purpose methods of self-education. If the goal is the assimilation of a new motor skill, the way to achieve such a goal lies through the organization of personal perception, awareness, comprehension, memorization, generalization and systematization, the use of acquired knowledge in the process of physical culture and recreation. These skills the child should use during independent work in school and at home.

Keywords: methodology, physical culture and health work, children with complex developmental defects.